

Когато и питейната вода започне да убива Концесионирането на водоснабдяването взриви навсякъде цената на живителната течност

Иван Аладжов

Преди повече от десетилетие и у нас широко навлезе концесионирането на водоснабдителния сектор. Това представлява приватизация на жизнено важен за всички ни ресурс. Последниците вече са налице - навсякъде многократно скочи цената на синьото злато (в София поскъпването вече е почти десетократно!). При това - без да бяха направени сериозни инвестиции в амортизираните тръбопроводи и без покачване на качеството на услугата. Но експлоататорите на ВиК-съоръженията не се задоволиха с досегашните безобразни поскъпвания и сега отново се позиционират за поредния ценови удар срещу съгражданите ни.

В пазарната икономика цените на стоките и услугите, с които се задоволяват потребностите, се определят от тяхното търсене и предлагане. Когато обаче търсенето е гарантирано от неотменими биологични нужди на хората, а предлагането се извършва от позицията на монополно предлагане на потребния продукт от частни притежатели, то тогава нищо не може да ги спре. Те са водени от основния стимул на пазарната икономика - стремежът към максимална печалба, да изнудват обществото да плаща възможно най-високата цена за жизнено необходимия продукт. Тази особеност на капиталистическата икономика обяснява непосилните вече цени на електричеството, отоплението, лекарствата, медицинското обслужване и на още много други стоки и услуги от първа необходимост, с които сме конфронтирани от 23 години. Затова не бива да се учудваме, ако в крайна сметка при тези условия цената на водата отново се покачи.

За да стигнем до този извод, е достатъчно да погледнем какво се случва в другите страни по света след приватизиране на водоснабдяването им и как частните снабдители там "рекетира" потребителите на вода, за да не си правим погрешни илюзии за това, което ни очаква в бъдеще. Защото България не е изключение и върви по пътя на комерсиалната неолиберална икономика, изминат вече от десетки народи по света.

Във Франция 80% от водоснабдителния сектор е в частни ръце на големите компании "Веолиа", "Ондео", "Суез-Заур", които заедно с немския гигант RWE и британската "Бехтел" владеят не само галийския воден пазар, но контролират и 50% от приватизираното водоснабдяване на целия свят. Същите имат над 300 млн. потребители в над 100 страни, от които засмукват милиарди евро печалба годишно. Френски анализатори отрезвяващо коментират практиките, упражнявани от 3-те най-големи френски водоснабдителни компании: "Методите на приватизираното водоснабдяване са подготвили почвата за всякакъв вид злоупотреби. Концерните използват монополистичното си положение в ущърб на потребителите. За общините практически е невъзможно да констатират колко от назначените в даден частен снабдител са реално заети по конкретен концесионен договор, какви са разходите за този персонал, които без основание се начисляват на сметките на потребителите. Стотици общини напразно се опитват да разберат какво се случва със средствата за поддръжка и подновяване на водопреносните

мрежи. А тук става дума за милиарди евро. Злоупотреби, които се констатират при проверки, разкриват специфични форми на структурна корупция. Тя е много по-разпространена от случаите на лично облагодетелстване и на скрито партийно финансиране. Всичко това свидетелства за стряскащ дефицит на контрол, абсолютно необходим при една толкова жизненоважна обществена услуга."

Структурната корупция е възможна, защото от едната страна на концесионната сделка стои общината, която преотстъпва на концесионера правата и задълженията по снабдяване на населението с вода, без да разполага с необходимите финансови средства, технически възможности и персонал за упражняване на ефикасен контрол над мощните частни олигополи (няколко продавачи или купувачи, които контролират пазара - оказват влияние върху размера на цената, формират и управляват потребителското търсене в зависимост от собствените си интереси). В повечето случаи те са и глобални играчи, които освен с неограниченото си финансово и техническо преимущество имат и възможността да наемат на високоплатена работа висококвалифицирани специалисти заедно с техните знания, както и политици с връзки, готови да лобират в техен интерес. Това не е нищо друго освен легално корумпиране. Вследствие на фактически монополното положение на частните водоснабдителите във Франция, на неефикасния контрол на държавата над тяхната дейност и практическата липса на конкуренция, там и дума не може да става за либерализиран пазар на водата след неговата приватизация. И резултатът от тази паразитираща практика е налице - цената на водата постоянно нараства над изравнителния инфлационен коефициент и това е изцяло за сметка на потребителите.

В Германия най-големият частен водоснабдител е комбинираният електро-газово-воден гигант - концернът RWE. Неговата практика по нищо не се отличава от тази на френските му конкуренти. RWE редовно вдига цените не само на тока и на газта, но и на водата.

В Сицилия, Италия, като траен ефект от проведената през 90-те години приватизация кризата във водоподаването се задълбочи. Водопроводните мрежи трайно се засушиха и жителите бяха принудени да си доставят "синьото злато" на няколко пъти по-висока цена с цистерни от частни водохранилища или да купуват скъпа бутилирана вода. Досега неопровергани останаха слуховете, че приватизаторите на водоснабдяването на красивия средиземноморски остров са свързани със сицилианската мафия, която от 120 години е неразделна част от икономическата система на Италия. Не по-различен е ефектът от преотстъпването на водоснабдяването на Лондон на "Thames Water". Компанията се създава през 1989 г. по времето на Тачър, която отдава на концесия водоснабдяването и канализацията на мегаполиса. Идеята е фирмата да поддържа и ремонтира остарялата ВиК-мрежа с приходите от таксите. Въпреки че многократно покачва цените на услугата,

фирмата не инвестира

и минимална част от договорените суми в обновяване на мрежата. Затова днес лондончани пият най-скъпата и най-некачествена вода. Вследствие на над 30% течове от амортизираните тръби живителната течност често не достига до потребителите от горните етажи без допълнителни помпи, но които са за тяхна сметка. А водата е с лошо качество, защото продължава да се добива от замърсената Темза чрез крайречни филтриращи сондажи.

Канализационната мрежа и пречиствателните станции за отпадни води на Лондон също са стари и недостигат, а концесионерът инвестира колкото да поддържа тяхното функциониране. Средно 50-60 пъти годишно се стига до разливи на необработени отходни води в Темза, които не само замърсяват нея, но и крайбрежните кладенци за питейна вода.

И докато в индустриално развитите страни тези, които не са безработни все пак имат приходи, които засега им позволяват да преглътнат, макар и с неохота, постоянните повишения на този жизнено важен за всеки човек продукт, преследването на максимална печалба от транснационалните компании в третия свят вече застрашава физическото оцеляване на не малка част от засегнатото от приватизационното цунами население. 20% от обитателите на страните от Юга, т.е. над 1,3 млрд. души, въобще нямат достъп до чиста питейна вода, а още толкова от населението на третия свят, т.е. 40%, или 2,5 млрд. души, страдат от недостиг на вода. Всекидневно това води до смъртта на 30 000 деца. Това са ужасяващи цифри.

Симптоматичен пример за хищното грабителство на транснационалните водни компании, преследващи максимална печалба на всяка цена, е приватизацията на водоснабдяването в Манила, Филипините. През втората половина на 90-те години там бе сключен договор с гиганта "Ондео" за доставяне на вода на 6-те милиона жители на филипинската столица. Широко пропагандираната цел на тази най-голяма приватизационна сделка в третия свят, проведена както винаги в такива случаи по инициатива на Световната банка, бе питейната вода да достигне и до най-бедните жители на милионния град. Реалностите впоследствие се оказаха обаче съвсем други. Само за 5 години цената на питейната вода в Манила поскъпна с 600%, при влошаване на качеството ѝ, а разходите за нея достигнаха до 10% от средните доходи на едно семейство. Водата се превърна в почти недостъпен лукс за голяма част от жителите на филипинската столица, а влошеното ѝ качество доведе до масови стомашно-чревни епидемии. В резултат на това градската управа след дълги преговори прекрати ангажиментите си с "Ондео" и ренационализира водоснабдяването на мегаполиса.

Подобни ненаситни практики на западните компании доведоха до т.нар.

водни бунтове след 2000 г.

в боливийската столица Ла Пас и в Кочабамба. Вследствие на претенции от страна на френския концерн "Суез-Заур" за гарантиране на минимална печалба от 12%, за 6-кратно повишение на цената на водата, за удвояване на таксата за включване към мрежата, за прехвърляне на загубите от течове изцяло за сметка на потребителите. При отказ да бъдат изпълнени инвестиционни задължения за снабдяване с вода и на най-бедните се стигна след народни бунтове със стотици убити и ранени до анулиране на сключените с компанията договори и до изгонването ѝ от страната. А в крайна сметка и до идването на власт на истински, автентичен социален президент, левия синдикалист от индиански произход Ево Моралес.

Не по-различно е поведението на "Суез-Заур" и в съседна Аржентина. Вследствие на опити за неоправдано повишение на цената на водата в Буенос Айрес до непосилно за средния аржентинец ниво и вследствие на неспазване на задължения по договорни инвестиции, както и поради влошаване на качеството на водоснабдяването въпросната компания бе глобена в размер на десетки милиони евро. След подобни проблеми в Уругвай бяха проведени референдуми, с които

гражданите с огромно мнозинство от 2/3 решиха всички общественозначими снабдители на електричество, вода, телефонни услуги и на канализационната мрежа да останат или да бъдат върнати отново на държавата, а западните концесионери и приватизатори в общественно-снабдителния сектор бяха най-учтиво помолени да напуснат страната, т.е. бяха изгонени.

Необяснимо е тогава защо при наличието на толкова красноречиви и поучителни примери управляващите в България

упорито продължават да търпят и

отдават на концесия и приватизират обществени сектори за снабдяване на населението с жизнено важни стоки и услуги като вода, електричество и медицинско обслужване, след като световната практика недвусмислено свидетелства, че това неминуемо води до непосилно повишение на цените им.

Днес ние сме свидетели на поредното искане на концесионера "Софийска вода" за поскъпване на живителната течност и нищо чудно в бъдеще и тя да се превърне в недостъпен лукс за средностатистическия българин, както електричеството, отоплението и здравеопазването. А това да доведе до нова вълна от самозапалвания или друг вид суицид на лишените от нормално съществуване наши съграждани.